

Recenzii

India astăzi, J. Jayakiran Sebastian pledează pentru o misiune „către” Dumnezeu ca adevărată *Missio Dei*. Ultima parte cuprinde câteva reacții la tema anunțată în titlu, colectate în cadrul conferinței Edinburgh 2010. Este vorba de cinci reacții din partea conferințelor pentru Pace Internațională și Reconciliere din perspectivă coreană (Sebastian C. H. Kim), din perspectiva ecologică a misiunii (Ernst M. Conradie); a unei consultări teologice cu privire la misiune organizată în 2009 de Misiunea Evangelicală Unită (Claudia Währisch-Oblau); o perspectivă catolică (Gianni Colzani) și o alta pentecostală (Harold D. Hunter).

Deși volumul se dorește – și într-o oarecare măsură reușește – să exprime o diversitate confesională, geografică, ideatică etc. cu privire la misiune și postmodernități (se preferă termenul postmodernitate folosit la plural datorită diversității de percepție a acestuia), nu putem să nu numim nici un membru al „core group”, dar nici un autor din acest volum nu este ortodox (vezi lista contributorilor, p. 275-279). Mai mult, există o autoare care vorbește despre „creștinismul entuziastic” din Rusia, prin această expresie înțelegând pentecostalii, charismaticii și neocharismaticii. Invocarea Părinților Bisericii în respectivul studiu este mai mult decât problematică. De asemenea eclesiologia ortodoxă este discutată critic. Să nu aibă tradiția ortodoxă nimic de spus cu privire la misiune și postmodernități?

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda

Assaad E. Kattan, Fadi A. Georgi (editori), *Thinking Modernity. Towards a Reconfiguration of the Relationship between Orthodox Theology and Modern Culture*, Balamand Theological Conferences I, Amchit, Lebanon, 2010, 230 p., ISBN 978-9953-452-31-9,

Vestitul Institut de Teologie Sfântul Ioan Damaschin care este parte a Universității Balamand fondată în Liban de Patriarhia Ortodoxa a Antiohiei a inițiat organizarea mai multor conferințe pe teme de larg interes pentru teologia și Biserica Ortodoxă. Am onoarea de a prezenta aici primul volum din seria lansată de curând, dedicat modernității. Volumul este editat de către Assaad E. Kattan, profesor la Facultatea de Teologie din Münster și absolvent al Universității din Balamand și Fadi A. Georgi, profesor la Institutul Teologic Sfântul Ioan Damaschin. Prezentul volum cuprinde referatele prezentate în cadrul unui simpozion pe tema modernității organizat între 2-3 decembrie 2007 la Balamand, cu participarea a în jur de douăzeci de teologi. Prefața semnată de cei doi editori subliniază faptul că Ortodoxia a încercat mereu să intre în dialog cu modernitatea, nu ca un fenomen străin ei, ci ca o realitate în care trăiește tot mai mult. Globalizarea, faptul că unele țări cu majoritate ortodoxă sunt deja parte a Uniunii Europene, pericolul adâncirii naționalismului și migrația sunt doar câteva provocări concrete ale modernității, cărora teologia ortodoxă trebuie să încerce să le răspundă.

Volumul cuprinde treisprezece studii pe marginea temei anunțate în titlu. Primul dintre ele este semnat de Merja Merras, profesor de Istoria timpurie a Bisericii Răsăritene

Recenzii

la Universitatea din Joensuu, Finlanda și este intitulat *Întâlnim noi modernitatea cu întrebări depășite? Câteva reflecții hermeneutice* (p. 11-19). El propune găsirea unui răspuns la întrebarea din titlu prin recurs la exegeza biblică. Construcțiile formulate filosofic par a nu oferi răspunsurile cele mai bune. Istorisirile biblice în schimb nu sunt menite să ofere răspunsuri teoretice, dar pot fi utile nu numai creștinilor, ci și dialogului cu islamul. Apelul regulat la Scriptură este semnul clar ar folosirii criteriilor autentice și eficiente în dialogul cu modernitatea. John Behr, profesor de patrologie la Sfântul Vladimir, New York, a contribuit la prezentul volum cu referatul *Revenind la primele principii și articulând teologia ortodoxă într-un context post-modern* (p. 21-35). Pentru el, soluția teologiei ortodoxe în modernitate nu poate fi decât revenirea la sursele primelor secole, care ne pot oferi instrumente viabile pentru a articula o teologie ortodoxă pe înțelesul modernității de azi. Al treilea studiu, semnat de Pantelis Kalaitzidis, directorul Academiei din Volos, Grecia, este intitulat *De la creația teologică la creația artistică. Prolegomene pentru un dialog între teologie și literatura modernă* (p. 37-77). Studiul este o pledoarie deschisă pentru ieșirea din izolare a Ortodoxiei și pentru un dialog permanent între teologie și creația artistică. Izolarea teologică sau de orice fel nu este benefică Ortodoxiei, etnocentrismul, de exemplu, alterându-i Ortodoxiei identitatea ei eclezială. Job Getcha, profesor de Istoria Bisericii la Institutul Sf. Serghe din Paris este semnatarul unui studiu intitulat *Tradiția liturgică bizantină și modernitatea* (p. 79-91). Studiul este rezumat în trei principii: (1) arheologia biblică este indispensabilă confruntării dintre tradiția liturgică și modernitate; (2) liturgicul determină teologia noastră și nu invers; (3) liturgicul oferă răspunsurile cerute astăzi în armonie cu tradiția. Serghey Horujy, profesor de fizică și matematică și membru al Academiei de Științe din Moscova a contribuit cu studiul *Hermeneutica trupului uman potrivit antropologiei isihaste* (p. 93-104). Avem de-a face cu o interesantă propunere de dialog între „politicile legate de trup” din lumea modernă și concepția isihasmului despre trup. Elisabeth Theokritoff, lector la Institutul pentru Studii creștine ortodoxe de la Cambridge propune studiul *Preoție cosmică, vorbirea umană animală și lumea naturală în era științifică* (p. 105-131). Sunt dezvoltate două idei: (1) ca ortodocși, noi încă mai trebuie să ne împăcăm cu ideea că sofisticarea și auto-organizarea universului nu amenință identitatea noastră umană; (2) imaginea pe care o folosim deja pentru locul nostru în cadrul creației oferă o sursă bogată pentru aprecierea potrivită a creației lui Dumnezeu. Profesorul Athanasios N. Papatianasiou de la Atena semnează studiul *Un orfan sau o mireasă? Conversiunea și identitățile proprii și colective umane. O abordare ortodoxă* (p. 133-154). Este o abordare extrem de interesantă a identităților umane, inclusiv a celor de natură eclezială și a modului în care Biserica a înțeles să le trateze de-a lungul istoriei. Marcus Plested, patrolog, director științific al Institutului pentru Studii Creștine Ortodoxe din Cambridge, propune studiul *Estetica sofologiei* (p. 155-163) în care abordează chestiunea cum anume estetica sofologiei poate să contribuie la „revitalizarea angajamentului ortodox cu arta și „exprimarea artistică” (p. 162). Assaad Elias Kattan, unul dintre editorii prezentului volum, semnează studiul *Icoana bizantină, o punte de legătură între teologie și cultura modernă?* (p. 165-177). Autorul pledează pentru înțelegerea icoanei nu numai ca o „fereastră spre cer”, ci și pentru considerarea acesteia ca o „fereastră spre arta modernă”.

Recenzii

Icoana este de asemenea considerată a fi o invitație pentru dialog între cultura religioasă și cea nereligioasă. Emanuel Clapsis, profesor de dogmatică la Holy Cross, SUA, semnează studiul *Sfântul Duh în lume. Tensiunea dintre particular și universal* (p. 179-199). Este abordată tema existenței adevărului și a sfințeniei și în alte comunități religioase și atitudinea Bisericii față de această chestiune. Biserica a crezut întotdeauna că întreaga lume se află sub influența lucrării Cuvântului lui Dumnezeu și a Duhului Sfânt. Daniel Munteanu, specializat în teologie sistematică și lector la Universitatea din Bamberg a contribuit cu referatul *Cultura dragostei și hermeneutica adevărului. Relevanța unei antropologii ecumenice pentru o societate pluralistă* (p. 201-212). În opinia lui, antropologia ecumenică contribuie la formarea unei teologii comunicative care are în vedere rolul Duhului Sfânt și al Cuvântului lui Dumnezeu în relația cu lumea. Pledează pentru o „contribuție transformatoare spre o cultură a comunicării inspirată de viața Treimii” (p. 209). Ultimul studiu, de mici dimensiuni, este semnat de Georges Massouh și este intitulat *Dialogul religiilor ca aport adus modernității. Abordarea antiohiană* (p. 213-218) și este o prezentare a rolului dialogului ecumenic și inter-religios, așa cum este el promovată de Patriarhia Antiohiei.

Cu excepția studiilor semnate de Pantelis Kalaitzidis, Job Getcha și Georges Mossouh, precum și a unui *Sfat ecumenic* (p. 219-225) semnat de Gaby Hachem, profesor de ecumenism la Universitatea Sfântul Duh, Kaslik (Liban) care sunt publicate în franceză, toate celelalte studii apar în limba engleză. Fiecare studiu prezintă la final o listă bibliografică folosită de autor la redactarea studiului, dar menită și aprofundării temei abordate. De observat că toate studiile pledează pentru o deschidere a Ortodoxiei față de modernitate. Izolarea, lipsa abordării ecumenice, refuzul dialogului și modernitatea și știința sunt respinse de toți autorii ca o alternativă neviabilă, străină Ortodoxiei autentice. Lecturând acest studiu nu putem decât să ne dorim ca principiile enunțate în el să fie cu adevărat însușite de toți cei care aparținem Bisericii Ortodoxe de pretutindeni

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda

Pr. Lector Univ. Dr. Ioan Mihoc Credință, viață și misiune în perspectivă paulină și ioaneică (Colecția „Orizonturi socio-umane”), Ed. „Eftimie Murgu”, Reșița, 2012, 365 p.

Este cunoscut faptul că mântuirea înseamnă rodirea harului divin pe măsură să dezvolte și să desăvârșască credința ca viață în Hristos și ca misiune creștină în lume.

În acest sens, Părintele lector univ. dr. Ioan Mihoc pune în circulație un nou studiu, care cuprinde tratarea unor subiecte care preocupă dintotdeauna pe credinciosul și, mai ales, pe teologul creștin. În esență, el răspunde la trei întrebări fundamentale: *Ce este credința? Cum o trăim? Cum o împărtășim altora?*

Astfel, în prima parte a volumului este dezvoltată tema credinței, în mod predilect din perspectiva gândirii pauline. Credința este astfel înțeleasă ca posibilitate de cunoaștere a omului însuși (a sinelui interior, mai ales), a lumii în care el trăiește, dar și a lumii viitoare, adică a împărăției cerurilor.